

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก ของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

Development of a community Empowerment model for the promotion
of democratic and civic conscience

Corresponding author¹
mingkwan305@hotmail.com¹

มิ่งขวัญ คงเจริญ¹
Mingkwan Kongjareon¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลด้านความเป็นประชาธิปไตยในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยสนับสนุนและบริบทที่ส่งเสริมการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนตัวอย่าง โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการหาความเข้าใจในรายละเอียดของกรณีศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนโดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ 1) ทักษะบุคคล ได้แก่ ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้ข่าวสาร 2) การมีส่วนร่วมชุมชนและสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม ความสามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม และสามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และ 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้แก่ การมีความรู้ ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การเมืองการปกครอง ที่สามารถถ่ายทอด วิพากษ์วิจารณ์และตัดสินใจนโยบาย ผลงาน และกรณีต่างๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความสามารถนำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และความกระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (civil society)

คำสำคัญ :

การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน, การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี
ในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

ABSTRACT

This research was a case study of various community areas that received the award from implementing the democratic principles in their areas. The purpose of the case study was to analyze the key elements of the factors that support as well as the context that supplement in strengthening the consciousness of good citizenship in the democratic way of life. The research used the mixed methodology composed of 1) quantitative research methodology in analyzing the key elements that supplement in strengthening the consciousness of good citizenship in a democratic way of life and 2) qualitative research methodology to emphasize is on understanding the details of case studies. By in-

¹อาจารย์ประจำภาคการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาดลลชชีวิต
วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ : ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2560

depth interviews with community empowerment to strengthen the consciousness of good citizenship in the democratic way of life. The results of this research were : The community empowerment model to strengthen the consciousness of good citizenship in the democratic way of life has the following components:1) In the aspect of personal skills include awareness and self-esteem, Recognition of information. 2) In the aspect of community and social participation include has self and social responsibility, able to work with others among diversities cultural between each communities, a lifestyle has no adverse effect to the community or environment and able to solve problems by peaceful means. 3) In the aspect of knowledge and understanding democracy include has knowledge, understanding , apply and relay the knowledge on politics, criticize and judge the policies and work in various situation correctly and appropriately, able to apply the principles of democracy in the daily life correctly and appropriately and enthusiasm for being a member of the civil society

Keywords : community empowerment, strengthen the consciousness of good citizenship in the democratic way of life

บทนำ

การพัฒนาในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยต้องเผชิญวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากความถี่ของการใช้ความรุนแรงเพื่อแก้ไขปัญหาที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งปัญหาครอบครัว ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชุมชน และปัญหาความคิดเห็นที่แตกต่างกันทางการเมืองในปัจจุบัน ขณะที่กระบวนการยุติธรรมแก้ไขปัญหาได้ไม่มากนัก ดังนั้น การสร้างชาติให้มีความเข้มแข็งและสามารถดำรงชีวิตของความเป็นไทยจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อประชาชนของประเทศมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ จนทำให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยการเสริมสร้างพลังที่มีอยู่ในตัวผู้นำและสมาชิกของชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพลังอำนาจของชุมชนที่เข้มแข็ง ทั้งต้องมีความเชื่อมโยงและมีความสมดุลในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม เช่น ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อวิถีชีวิต การมีระบบเศรษฐกิจเพื่อการพึ่งพาตนเอง การสร้างระบบทุนของชุมชนที่ยั่งยืน การมีระบบคุณธรรมจริยธรรมที่สืบทอดผ่านวัฒนธรรมชุมชน การสร้างเสมอภาคและความยุติธรรมในการจัดการของชุมชน ตลอดจนการสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านการดำรงชีวิตร่วมกันในชุมชน

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคมและการปกครอง ทั้งนี้แล้วแต่เงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของแต่ละชุมชน คุณลักษณะของชุมชนจึงเป็นปัจจัยกำหนดว่าชุมชนควรได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งในด้านใดได้บ้าง แต่ความเข้มแข็งที่สามารถบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนและชุมชน คือ ความเข้มแข็งทางด้านการปกครองซึ่งหมายถึง ความเข้มแข็งที่สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองด้วยกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้น แนวคิดหรือรูปแบบการ

พัฒนาไม่ว่าในรูปแบบใดมักจะมีปัจจัยแห่งความสำคัญที่สำคัญ คือ การพัฒนาคน โดยเฉพาะในชุมชนที่รัฐสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดี และมีโครงสร้างทางสังคมที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ดีอันเกิดจากพลังภายในของบุคคล ประกอบกับปัจจัยที่หล่อหลอมให้เกิดกระบวนการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนอยู่ได้

การเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชน มีทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ซิมเมอร์แมน และแรพพาร์พอร์ต (Zimmerman; & Rappaport. 1988) กล่าวถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับบุคคลเป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความเข้มแข็งพอที่จะควบคุมตนเอง จากปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองประพฤติ ปฏิบัติ จนมีความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีวิถีชีวิตเดียวกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างประโยชน์ และควบคุมสมาชิกในชุมชน ที่จะจัดการให้เกิดความเสมอภาค การกระจายทรัพยากร แล้วส่งผลดีต่อชุมชน ขณะที่การพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและมีความเข้มแข็งพร้อมไปกับการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะและมีการรวมกลุ่มกันค้นคว้าหาความรู้ ทำเรื่องดี ๆ จนสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เกิดโครงสร้างใหม่ในสังคม ซึ่งเป็นโครงสร้างทางราบ ที่ไม่ใช่โครงสร้างอำนาจ แต่เป็นสัมพันธ์ภาพด้วยใจ ด้วยการเรียนรู้ ด้วยความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล สังคมที่มีโครงสร้างทางราบนี้ เรียกว่า Civil Society หรือสังคมแห่งความเป็นพลเมือง หรือประชาสังคม หรือมีความเป็นประชาธิปไตยโดยอิสระ สังคมใดเป็นสังคมแห่งความเป็นพลเมือง เศรษฐกิจจะดี การเมืองจะดี และศีลธรรมจะดี (ประเวศ วะสี. 2551)

อย่างไรก็ตาม ความเป็นประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับชุมชน เป็นฐานรากของสามเหลี่ยม ระดับท้องถิ่น เป็นฐานกลาง และระดับชาติ เป็นส่วนยอดของสามเหลี่ยม โดยมีรูปแบบที่แตกต่าง ซึ่งประชาธิปไตยระดับชุมชนเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด แต่ขณะนี้ประชาธิปไตยไทย เป็นเพียงประชาธิปไตยทางอ้อมที่ประชาชนไปลงคะแนนเลือกผู้แทนเข้าไปใช้อำนาจ ซึ่งต้องเดินหน้าไปสู่ประชาธิปไตยทางตรง คือการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และระดมทรัพยากร เพื่อแก้ปัญหาและได้เสนอแนวคิดสาธารณนิยม คือ ประชาธิปไตยที่อำนาจไม่ได้อยู่ในมือรัฐ หรือผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมด แต่ท้องถิ่นและสังคม แบ่งอำนาจสาธารณะ คือ การดูแลความปลอดภัย สังคมสงเคราะห์ การศึกษา สิ่งแวดล้อม ให้ชุมชนสามารถเข้ามาจัดการได้ รัฐไม่จำเป็นต้องผูกขาดอำนาจอธิปไตย และไม่ใช่ผู้ที่อยู่สูงกว่า แต่เป็นผู้ที่มีอำนาจเสมอกัน โดยรัฐทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้เป็นตามนโยบาย ซึ่งหากเป็นเช่นนี้เชื่อว่า จะเกิดจุดเปลี่ยนสำคัญในประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นและระดับชุมชน คือ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วม เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและไม่โกงกิน เกิดจิตสาธารณะ

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญของการสร้างพลังอำนาจชุมชนที่สามารถสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยได้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่พึงประสงค์ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นด้านทักษะส่วนบุคคล ด้านการอยู่ร่วมกัน และด้านความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย (จรรยาตรี มาติลกโกวิท และคณะ. 2553) ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาเพื่อหารูปแบบของการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนที่สามารถเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยคาดว่าผลการศึกษานี้จะนำมาซึ่งอีกหนึ่งทางเลือกที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาชุมชนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลหรือเป็นต้นแบบด้านความเป็นประชาธิปไตยพื้นที่ต่างๆ เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยสนับสนุนและบริบทที่ส่งเสริมการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนดังกล่าว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการหาความเข้าใจในรายละเอียดของกรณีศึกษา ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ของการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

กรณีศึกษา เนื่องจากเป็นการวิจัยเพื่อหารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยโดยใช้กรณีศึกษา การกำหนดกรณีศึกษาจึงเป็นแบบเจาะจง คือ ต้องเป็นชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านความเป็นประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2554 และรางวัลอื่น ๆ มากกว่า 1 รางวัล ซึ่งได้แก่ชุมชนดังต่อไปนี้

1) หมู่บ้านแม่ใจใต้ ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

(1) ได้รับรางวัล “ชุมชนหรือหมู่บ้านประชาธิปไตยตัวอย่าง ปี 2554” ของสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรางวัลที่ชุมชนหรือหมู่บ้านได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่างในการใช้พลังของชุมชนขับเคลื่อนและนำไปสู่ความมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยร่วมกัน

(2) ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับ “มังมี ศรีสุข”

(3) ได้รับรางวัลศูนย์เรียนรู้ชุมชนสมบูรณ์แบบ

(4) ได้รับรางวัลสถาบันการเงินต้นแบบ

2) หมู่บ้านภู 1,2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

(1) ได้รับรางวัล “ชุมชนหรือหมู่บ้านประชาธิปไตยตัวอย่าง ปี 2554” ของสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรางวัลที่ชุมชนหรือหมู่บ้านได้รับการยกย่องเป็นแบบอย่างในการใช้พลังของชุมชนขับเคลื่อนและนำไปสู่ความมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยร่วมกัน

(2) ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย

(3) ได้รับรางวัลหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว

(4) ได้รับรางวัลหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข

3) บ้านหนองใหญ่ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมือง จังหวัดตราด

(1) ได้รับรางวัล “ชุมชนต้นแบบประชาธิปไตยแบบปรีชาหาหรือปี 2554” ของสถาบันพระปกเกล้า เป็นรางวัลที่กลุ่มหรือชุมชนที่มีกระบวนการปรีชาหาหรือสาธารณะในด้านสิทธิชุมชน/เศรษฐกิจ-สังคม-สวัสดิการชุมชน/การเมือง

(2) ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข”

(3) ได้รับรางวัลผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนดีเด่น

อย่างไรก็ตาม มีหน่วยงานที่ให้รางวัลด้านความเป็นประชาธิปไตยแก่องค์กรบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วย คือ สถาบันพระปกเกล้า ให้ “รางวัลพระปกเกล้า ประเภทที่ 1 ด้านความโปร่งใสและส่งเสริมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ปี 2554” แก่ องค์การบริหารส่วน จ.แม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จ.แม่ฮ่องสอน ขณะทีสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส รายการ “ชุมชนต้นประชาธิปไตย” ได้เลือกนำเสนอชุมชนตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม กับผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2) ใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและรายกลุ่มกับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรส่วนท้องถิ่น ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลชุมชนเกี่ยวกับองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรองของการสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย ทั้งด้านทักษะบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน/สังคม และด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย

3) ใช้การสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลชุมชนที่รวบรวมจากแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

4) หลังจากผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านทั้ง 3 ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 แห่ง พร้อมทั้งประสานหาผู้ประสานงานในพื้นที่ และเนื่องจากมีการเก็บข้อมูลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ จึงได้ขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร ให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เชิงคุณภาพ กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนที่ได้รับรางวัลด้านชุมชนต้นแบบประชาธิปไตยแบบปรีชาหรือ ชุมชนที่ใช้หลักการประชาธิปไตยในการพัฒนา แก้ไข และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

องค์ประกอบการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยมี 3 องค์ประกอบหลัก และ 18 องค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้ คือ

1) ด้านทักษะบุคคล

- (1) คิด/วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
- (2) ยึดมั่นในความธรรม
- (3) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์
- (4) รับรู้/ติดตามข่าวสาร
- (5) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม

2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม

- (1) ให้ความสำคัญกับสิทธิและผลประโยชน์รวมทั้งตระหนักถึง ปัญหาในฐานะสมาชิกของชุมชน/

ประเทศ/โลก

- (2) เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น
- (3) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- (4) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม

- (5) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม
- (6) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี
- 3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย
 - (1) มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
 - (2) ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักการเมือง
 - (3) ยึดหลักสิทธิมนุษยชน
 - (4) ยึดหลักยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาค
 - (5) มีจิตสำนึก/ค่านิยมประชาธิปไตย
 - (6) มีความรู้ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้สามารถถ่ายทอดและวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินใจนโยบาย ผลงาน และกรณีต่าง ๆ ได้
 - (7) ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกติกา

2. รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ได้จากการศึกษาชุมชนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลหรือเป็นต้นแบบด้านความเป็นประชาธิปไตยพื้นที่ มี 5 ลักษณะ คือ

- 1) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนบ้านหนองใหญ่ จังหวัดตราด มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้
 - (1) ด้านทักษะบุคคลประกอบด้วย“ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง” ที่เน้นในเรื่องของความเป็นธรรม การประเมิน ความยุติธรรม และ“การรับรู้ข่าวสาร”อย่างรอบด้าน
 - (2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม ประกอบด้วย องค์ประกอบรองดังต่อไปนี้
 - (2.1) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ท่ามกลางความหลากหลายทาง วัฒนธรรม
 - (2.2) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม
 - (2.3) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม
 - (2.4) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี
 - (3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 2 องค์ประกอบรอง คือ “การปกครอง” ที่เน้นในเรื่องการยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมายเคารพกติกา การวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินใจนโยบายผลงานและกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมมีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้การเมืองการปกครองสามารถถ่ายทอดได้ เป็นต้น และ “การเมือง” ที่ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติและยึดหลักสิทธิมนุษยชน

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของชุมชนบ้านหนองใหญ่ จังหวัดตราด

 1. ความหมายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ การที่พลเมืองรู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง เป็นคนดี มีศีลธรรม ยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข และเน้นการมีส่วนร่วม
 2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ
 - การใช้เศรษฐกิจพอเพียง ตามเงื่อนไขมี 13 ข้อ ต้องใช้นามาประกอบ

- การทำบัญชีครอบครัว
- กลุ่มผู้นำมีจิตอาสาดี ร่วมกันขับเคลื่อน
- ไปศึกษาเรียนรู้ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- การที่เราไปพบปะผู้คน ทำให้เราได้เรียนรู้ นำมาพัฒนาหมู่บ้าน

3. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก

กระบวนการที่สำคัญของชุมชนนี้ คือ เวทีประชาธิปไตย และเป็นประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ มีอะไรก็มาปรึกษาหารือกัน ผู้นำชุมชนเล็งระบบอำนาจ อิทธิพล และใช้กระบวนการชุมชนตัดสินใจปัญหานั้น ๆ ทุกคนในชุมชนมีอำนาจ และต้องมีหน้าที่ต้องทำ ต้องรับผิดชอบ

4. กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

- ความเป็นพลเมืองจะเข้มแข็งได้ต้องเกิดจากเนื้อในของชุมชน

5. การเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

- สภา 55 เป็นการสร้างความคิด สร้างจิตวิญญาณ สร้างปัญญา สร้างวิถีประชาธิปไตย

2) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมู่บ้านแม่ใจได้ จังหวัดเชียงใหม่ มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้

(1) ด้านทักษะบุคคลมี 3 องค์ประกอบรองคือ “การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม” ที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมในชุมชน ด้วยสมาชิกในชุมชนร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุนร่วมกระทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นต้น “การรับรู้ข่าวสาร” โดยสามารถรับฟังข่าวสารจากสื่อได้อย่างอิสระมองปัญหาต่าง ๆ เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองอยู่เสมอมีความสุขและสนุกกับชีวิตมีความยุติธรรม เสมอภาค และสามารถที่จะประเมินข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณเพื่อเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมโดยมีทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดข่าวสารอย่างถูกต้องและ “ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง” ที่เน้นในเรื่องของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลมีความสามารถในการประเมินสถานะหรือการตัดสินใจสามารถแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นและบอกได้ว่าอะไรเป็นความยุติธรรมไม่ยุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ

(2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม มีองค์ประกอบรอง คือ

- (2.1) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม
- (2.2) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- (2.3) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี
- (2.4) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม
- (2.5) เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น
- (2.6) ให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์รวมทั้งถึงปัญหาในฐานะสมาชิกของชุมชน/ประเทศ/โลก

(3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 9 องค์ประกอบ

- (3.1) ยึดหลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาค
- (3.2) สามารถนำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างถูกต้องและ

เหมาะสม

- (3.3) ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมายเคารพกติกา
- (3.4) ไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณที่ดี

- (3.5) จ่ายภาษี
- (3.6) วิพากษ์วิจารณ์และตัดสินนโยบายผลงานและกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
- (3.7) มีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้การเมืองการปกครองสามารถถ่ายทอดได้
- (3.8) กระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (Civil Society)
- (3.9) ยึดหลักสิทธิมนุษยชน

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของชุมชนแม่ใจได้ จังหวัดเชียงใหม่

1. ความหมายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนทุกคนมีสิทธิมีเสียงในการเสนอความคิดเห็น มีความเสียสละ สามัคคี มีความร่วมมือร่วมใจ มีความอยากให้หมู่บ้านพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น มีการประชุมร่วมกันและต้องมีผู้นำเป็นคนดีและเก่ง

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- ผู้ใหญ่บ้านพัฒนาหมู่บ้านและทำโครงการที่เกี่ยวกับการจัดตั้งสถาบันการเงินโดยเริ่มต้นจากเงิน 1 ล้านบาท จนปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนเป็น 30 ล้านบาท และพัฒนาเศรษฐกิจของหมู่บ้านให้ดีขึ้น
- คณะกรรมการทุกคนมีประสบการณ์เรื่องการเงินทั้งหมด
- ชุมชนเข้มแข็งเพราะประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจกันและชาวบ้านจะพบปะเพื่อพูดคุยกันทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อพูดคุยปรึกษาเรื่องของหมู่บ้านและมีการกู้ยืมเงินที่สถาบันการเงินทุกเดือน (ในวันที่ 5 ของเดือน)
- องค์ประกอบของชุมชนที่ประสบความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ ความสามัคคี และความร่วมมือร่วมใจกัน
- คณะกรรมการทุกหมู่บ้านคน ผู้ใหญ่บ้านและ อ.บ.ต. ร่วมมือร่วมใจกันและมีความสามัคคีกันและได้ทั้ง 3 ด้าน ทำให้หมู่บ้านพัฒนา และเกิดความสามัคคี

3. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก โดยมีผู้นำหมู่บ้าน และทุกคนร่วมมือการทำงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านอย่างเต็มที่จนหมู่บ้านพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ

4. กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน เริ่มตั้งแต่แรกคือผู้ใหญ่บ้านเรียกชาวบ้านเข้ามาประชุมและเลือกคณะกรรมการรวมถึงการตั้งโครงการขึ้นมา และทำโครงการเข้าไปที่ศูนย์แล้วก็นำมาบริหารกับหมู่บ้านจนทำให้หมู่บ้านดีขึ้นมาเรื่อย ๆ ดังนั้น ก็หมายความว่าทุกอย่างเริ่มต้นจากผู้นำและทำให้เกิดผลดีเกิดกับชาวบ้านและนำมาบริหารจัดการช่วยกัน

5. การเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดี ในวิถีประชาธิปไตย

- ชาวบ้านจะแบ่งเวลากันเป็นแต่ละเขตเพราะว่าบ้านนี้มี 5 เขต วันนี้เขต 1, 2, 3 มาช่วยงานส่วนรวม วันต่อมา เขต 3, 4, 5 เปลี่ยนกันวนเวียนจนงานเสร็จเพื่อที่จะได้ช่วยงานหมู่บ้านและไม่กระทบงานส่วนตัวของตนเอง คนไหนว่างก็ไปทำคนไหนไม่ว่างก็ไม่ได้ไปทำ วนเวียนกัน
- กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การจัดทำคู่มือบ้าน การพัฒนาหมู่บ้านเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ และศูนย์ยุติธรรมตำบลเวียง:

3) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย หมู่บ้านภู จังหวัดมุกดาหาร มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้

(1) ด้านทักษะบุคคลมี 3 องค์ประกอบคือ “ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง” ที่เน้นการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและมีเหตุผลมีความสามารถในการประเมินสถานะหรือการตัดสินใจและสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นความยุติธรรมไม่ยุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ “การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม” ที่สมาชิกในชุมชนส่วนร่วมตัดสินใจในผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้องสมาชิกในชุมชนร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุน ร่วมแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมในชุมชนและมีหลักธรรมในการดำรงชีวิต (ชยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์) และ “การรับรู้ข่าวสาร” ที่มีทักษะการสื่อสาร การรับฟังและการถ่ายทอดข่าวสารอย่างถูกต้องรอบด้าน โดยมองปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองอยู่เสมอ ปฏิบัติตามคุณค่าร่วมและความเป็นธรรมในสังคม สามารถที่จะประเมินข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณและต้องมีความสุขและสนุกกับชีวิต

(2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม มีองค์ประกอบคือ

(2.1) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม

(2.2) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(2.3) เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น

(2.4) ให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์รวมทั้งตระหนักถึงปัญหาในฐานะสมาชิกของชุมชน/ประเทศ/โลก

(2.5) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม

(2.6) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

(3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 2 องค์ประกอบคือ “การปกครอง” ที่เน้นในเรื่องการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักรบการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติมีความรู้ความเข้าใจและประยุกต์ใช้การเมืองการปกครองสามารถถ่ายทอดได้ สามารถนำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมยึดหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น และ “หน้าที่พลเมือง” ที่ให้ความสำคัญในการไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณ์ญาณที่ดีการจ่ายภาษียึดหลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาคและยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมายเคร่งครัด

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยของชุมชนบ้านภู จังหวัดมุกดาหาร

1. ความหมายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ เคารพต่อกฎหมาย เสียสละต่อสังคมและส่วนรวม มีจิตสำนึกต่อการเป็นพลเมืองของแผ่นดินเกิด ยุติธรรม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดำเนินชีวิตตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพตามกระบวนการประชาธิปไตย สำนึกรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- การรวมกลุ่มของชาวบ้านนั้นเกิดจากการนำเอาวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นและสิ่งที่ชาวบ้านคิดว่าจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

- วิถีชีวิตชาวบ้านภูเป็นคนชยัน อดทน สนใจ ใฝ่รู้ อยู่อย่างสงบสุข ทุกคนมีความภาคภูมิใจที่ได้เกิดและหรืออาศัยอยู่ในบ้านภู ต่างมีความตระหนักรัก ห่วงแหน เกิดความสมัครสมานสามัคคี

- วิถีชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ แบ่งปัน จึงร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู สืบทอดและต่อยอดเผยแพร่วิถีชุมชนจากรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมา

- การดำเนินชีวิตของชาวบ้านภูได้มีเหตุการณ์และกิจกรรมที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น โครงการไทยพัทธกษัตริย์เพื่อพัฒนาคน การจัดระเบียบการประชุมตามหลักของประชาธิปไตย ความสามารถตัด

ถนนภายในหมู่บ้านได้หลายสาย และที่ภูมิใจที่สุด คือ การได้เข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายผ้าไหม แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ณ ศาลาดุสิดาลัย ในพระตำหนักสวนจิตรลดาหลวงฐาน เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2517

- ศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีความสำคัญกับชุมชนบ้านภูมาก เพราะเป็นสถานที่รวบรวม และจัดแสดง ข้อมูลของหมู่บ้าน ข้อมูลกลุ่มองค์กรชุมชน แผนชุมชน องค์ความรู้ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นศูนย์เรียนรู้ชุมชน บ้านภู ยังเป็นศูนย์กลางที่คนในชุมชนเข้ามาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ตลอดจนเป็นสถานที่ เชื่อมโยงการทำงานระหว่าง กลุ่ม องค์กรชุมชนและภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐและ เอกชน ในการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเป็นอาคารสำหรับต้อนรับและให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่มาทัศนศึกษา ดูงาน เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนที่สมบูรณ์แบบและดำเนินการเป็นศูนย์เรียนรู้ ICT ของชุมชน

3. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก

ชาวบ้านภูนั้นส่วนมากเป็นชาวผู้ไทที่มีการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีได้อย่างเหนียวแน่น มีการปลูกฝัง ความรักสงบและความสามัคคีให้กับลูกหลาน ทุกคนในหมู่บ้านจึงมีจิตสำนึกที่ดีในเรื่องของการทำตามกฎหรือบทบัญญัติ ของหมู่บ้าน รวมทั้งมีรากฐานความเชื่อทางศาสนา นับถือผีปู่ ย่า ตา ยาย และมีวิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกันด้วยการพึ่งพา อาศัยกัน ตลอดจนอาศัยสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ซึ่งมาจากธรรมชาติ

4. กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

ชุมชนบ้านภูมีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ที่มั่นคงให้กับคนในชุมชนโดยมี ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์คอยดูแลให้ความรู้กับชาวบ้านโดยยึด หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสฯ ชาวบ้านภูได้สร้างฐานสวัสดิการเรียนรู้เพื่อให้ชาวบ้านภูได้ศึกษาเพื่อการ ลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเอื้ออารีต่อกันและ มีการจัดร้านค้าชุมชนเพื่อส่งเสริมการลดรายจ่ายในชุมชน ได้แก่ ร้านค้าชุมชนบ้านภู หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2 ร้านค้าสหกรณ์ บ้านภู ร้านค้าชุมชนริมทาง

5. การเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

- การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 สนับสนุนให้กลุ่ม องค์กร และประชาชนในหมู่บ้าน ดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านภู มีกลุ่มองค์กร และกิจกรรมมากมายที่เกิดขึ้นภายใน หมู่บ้าน และดำเนินการประสบผลสำเร็จอย่างดี โดยผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน มีการวางแผนประยุกต์กิจกรรมที่มีอยู่ใน หมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านภูทุกคนได้เรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถดำรงชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังมีอาศัยศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารศูนย์เรียนรู้ชุมชน และคณะที่ปรึกษาฝ่ายต่าง ๆ ร่วมกัน ดำเนินกิจกรรม

- การปกครองของบ้านภูแบ่งออกเป็นคุ้ม ทั้งหมด 18 คุ้ม โดยเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนจะผ่านคุ้มก่อน แล้วถึงผ่านมายังคณะกรรมการกลางแล้วมาประชุมกัน จึงไม่มีปัญหาแม้จะมีผู้ใหญ่บ้าน 2 คน เพราะช่วยกันทำงานเป็น อย่างดี การทำงานส่วนใหญ่จะดำเนินตามแผนชุมชนและอยู่กันอย่างพี่น้องจึงไม่มีปัญหาความขัดแย้ง

4) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิต ประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จังหวัดเพชรบุรี มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้

(1) ด้านทักษะบุคคลมี 2 องค์ประกอบรองคือ “ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง” ที่เน้นในเรื่องรับ ฟังข่าวสารอย่างรอบด้านสามารถบอกได้ว่าอะไรเป็นความยุติธรรม ไม่ยุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ มีความยุติธรรม

เสมอภาค (รู้ผิด ชอบ ชั่ว ดี) มีทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดข่าวสารอย่างถูกต้องชัดเจน เปิดรับและมองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้านสามารถที่จะประเมินข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณ์ญาณปฏิบัติตามคุณค่าร่วมและความเป็นธรรมในสังคม และ มองปัญหาต่าง ๆ เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และ “การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม” ที่มีความสุขและสนุกกับชีวิตสามารถเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองอยู่เสมอและสามารถเลือกรับฟังข่าวสาร จากสื่อได้อย่างอิสระ

(2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม มีองค์ประกอบรอง คือ

(2.1) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

(2.2) เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น

(2.3) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม

(2.4) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

(3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 2 องค์ประกอบรอง คือ “การปกครอง” ที่ยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกติกา การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติมีความรู้ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การเมืองการปกครอง สามารถถ่ายทอดสามารถวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินใจนโยบาย ผลงานและกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมและไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณ์ญาณที่ดีและ “การปกครอง” โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน กระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (Civil Society) ยึดหลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาคและติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักการเมือง

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จังหวัดเพชรบุรี

1. ความหมายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ การคิดดี ทำดี ซื่อสัตย์ สุจริต ให้อภัย มีจิตสาธารณะ คิดวิเคราะห์ และฟังเสียงส่วนใหญ่ มีคุณธรรม จริยธรรม รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความเลื่อมใสในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์อันเป็นประมุข

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร จะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านร่วมเข้ามาตรวจสอบโครงการต่าง ๆ โดยการเสนอรายชื่อประชาชนเข้ามา เช่น อบต. จะทำโครงการก่อสร้าง ประชาชนจะส่งใครเข้ามาร่วมตรวจสอบ เปิดโอกาสให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นตลอด และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพราะเป็นผู้รับผลประโยชน์โดยตรง ร่วมตั้งแต่การจัดทำแผน มีการเสนอโครงการเข้ามาให้แผนฯ 3 ปีของ อบต. เพื่อให้จัดสรรงบประมาณประจำปี

- การจัดทำแผนท้องถิ่นโดยจะแจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้า และเสนอความคิดเห็น มีการประชุมประชาคมช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม ของทุกปี มีการทบทวนการจัดทำแผนของหมู่บ้าน

- นำองค์ความรู้ของชุมชนเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน

- ประชาชนต้องรู้หน้าที่ของตนเอง และใช้หลักรัฐศาสตร์ในการทำงาน

- เศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เราอยู่ได้ อยู่รอด เสมอภาค

3. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก

องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนไทร ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติที่สอดคล้องกับการทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภาคีเครือข่าย และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเน้นการพัฒนาพึ่งตนเอง ให้ชุมชนคิดวิเคราะห์ และเสนอโครงการพัฒนาจากสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขของตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และร่วมกับประชาคมในชุมชน ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้งในการพัฒนา สนับสนุนการรวมกลุ่ม และประสานทรัพยากรจากภายนอก มาช่วยในการพัฒนา

4. กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสภาพและศักยภาพของชุมชนอย่างพินิจพิเคราะห์เพื่อเข้าใจสภาพปัญหา ความต้องการและศักยภาพของชุมชน การพัฒนาต้องมาจากพลังของชุมชนและขีดความสามารถที่จะช่วยกันพัฒนาท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้มากที่สุดทั้งในด้านการคิด วิเคราะห์ กำหนดแนวทางและวางแผนการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งตรงกับความต้องการของตน และทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาและเป็นผู้ได้ประโยชน์จากผลของการพัฒนาด้วย และสร้างพลังให้เกิดความรักในแผ่นดินเกิด ได้ใช้หนี้แผ่นดินเกิด ตลอดจนพยายามหาคนรุ่นหลังเข้ามาทำแทน

5. การเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีต้องมีลักษณะที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการรวมตัวกันปกป้อง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หอยแครง ต้องเก็บด้วยมือไม่ให้อุปกรณ์ลาก การรักษาทรัพยากรชายฝั่งที่เข้มแข็ง ความจริงใจของชุมชนในการให้ความร่วมมือ สามัคคี เสียสละเพื่อท้องถิ่น มีจิตสาธารณะ

5) รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบรอง ดังต่อไปนี้

1) ด้านทักษะบุคคลมี 4 องค์ประกอบรองคือ “การสร้างความเป็นธรรม” ที่บอกได้ว่าอะไรเป็นความยุติธรรม ไม่ยุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ คิดอย่างมีวิจารณญาณและมีเหตุผลสามารถเรียกร้องหรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมและมีความยุติธรรม เสมอภาค (รู้ผิด ชอบ ชั่ว ดี) “ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง” มีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองอยู่เสมอมีความสุขและสนุกกับชีวิต มีหลักธรรมในการดำรงชีวิต (ชยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์) สามารถเลือกรับฟังข่าวสารจากสื่อได้อย่างอิสระและรอบด้านแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นที่ตรง เปิดรับและมองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ปฏิบัติตามคุณค่าร่วมและความเป็นธรรมในสังคม มองปัญหาต่าง ๆ เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง “การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม” สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในผลประโยชน์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุน ในกิจกรรมของชุมชน และความสามารถในการประเมินสถานะหรือการตัดสินใจ และ “การรับรู้ข่าวสาร” โดยที่สามารถประเมินข่าวสารต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณสมาชิกในชุมชนร่วมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้องและมีทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดข่าวสารอย่างถูกต้อง

2) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชน/สังคม มีองค์ประกอบรอง คือ

- (2.1) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
- (2.2) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม
- (2.3) เข้าใจ/ยอมรับความแตกต่าง/เคารพผู้อื่น
- (2.4) ให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์รวมตระหนักถึงปัญหาในฐานะสมาชิก ของชุมชน/ประเทศ/โลก
- (2.5) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี
- (2.6) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม

3) ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 2 องค์ประกอบรอง คือ “การปกครอง” ยึดหลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาคยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกติกาที่มีความรู้ ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การเมืองการปกครอง สามารถ ถ่ายทอดได้ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักการเมืองวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินนโยบาย ผลงาน และกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถนำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมและมีความกระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (Civil Society) และ “หน้าที่พลเมือง” ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ยึดหลักสิทธิมนุษยชนไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณที่ดีและจ่ายภาษี

การสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ความหมายจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย คือ การปฏิบัติตามระเบียบของสังคมที่อสังค์ย เคารพกฎหมาย เป็นคนดีของสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น ยุติธรรม เสมอภาค มีคุณธรรมจริยธรรม ดำรงอยู่ในหลักธรรมของศาสนา มีเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- การส่งเสริมการป้องกันการทุจริตในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย การจัดซื้อจัดจ้าง การเก็บภาษีและรายได้อื่น การปรับกระบวนการทำงานและการบริการประชาชนเพื่อป้องกันการทุจริตและบทบาทของสภาท้องถิ่นในการป้องกันการทุจริต

- การส่งเสริมทัศนคติและค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม จริยธรรม ภายในและภายนอกองค์กร ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่น กลุ่มสมาชิกสภาท้องถิ่น กลุ่มองค์กรชุมชนและประชาชน และกลุ่มธุรกิจเอกชน

- การส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารสำหรับประชาชน การจัดให้มีช่องทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทางเผยแพร่ การเผยแพร่เอกสารข้อมูลที่จำเป็นตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 การจัดให้มีกิจกรรมกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับรู้ข่าวสารการจัดให้มีกลไกดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน

- การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารการป้องกันการทุจริต และการเฝ้าระวังตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรชุมชนและประชาชน กลุ่มภาคราชการ กลุ่มภาคธุรกิจเอกชน และกลุ่มสถาบันศาสนา มูลนิธิ สมาคม

3. กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึก

องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชน และมีการบริหารงานอย่างโปร่งใสตรงไปตรงมา โดยการสร้างความวางใจให้กับประชาชนที่มาใช้บริการโดยเฉพาะการเสียภาษี และการมีส่วนร่วมในการรับรู้และตรวจสอบข้อมูล และมีการตั้งกลุ่มเยาวชนต้นกล้า อบต.โตไปไม่โกง และได้ค้นหาผู้ที่ประกอบคุณงามความดีในชุมชนต่าง ๆ เพื่อมาเชิดชูเกียรติ ซึ่งเป็นวิธีที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ใช้กระตุ้นให้ประชาชนและเยาวชนในชุมชนได้รับทราบและนำไปเป็นแบบอย่าง

4. กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

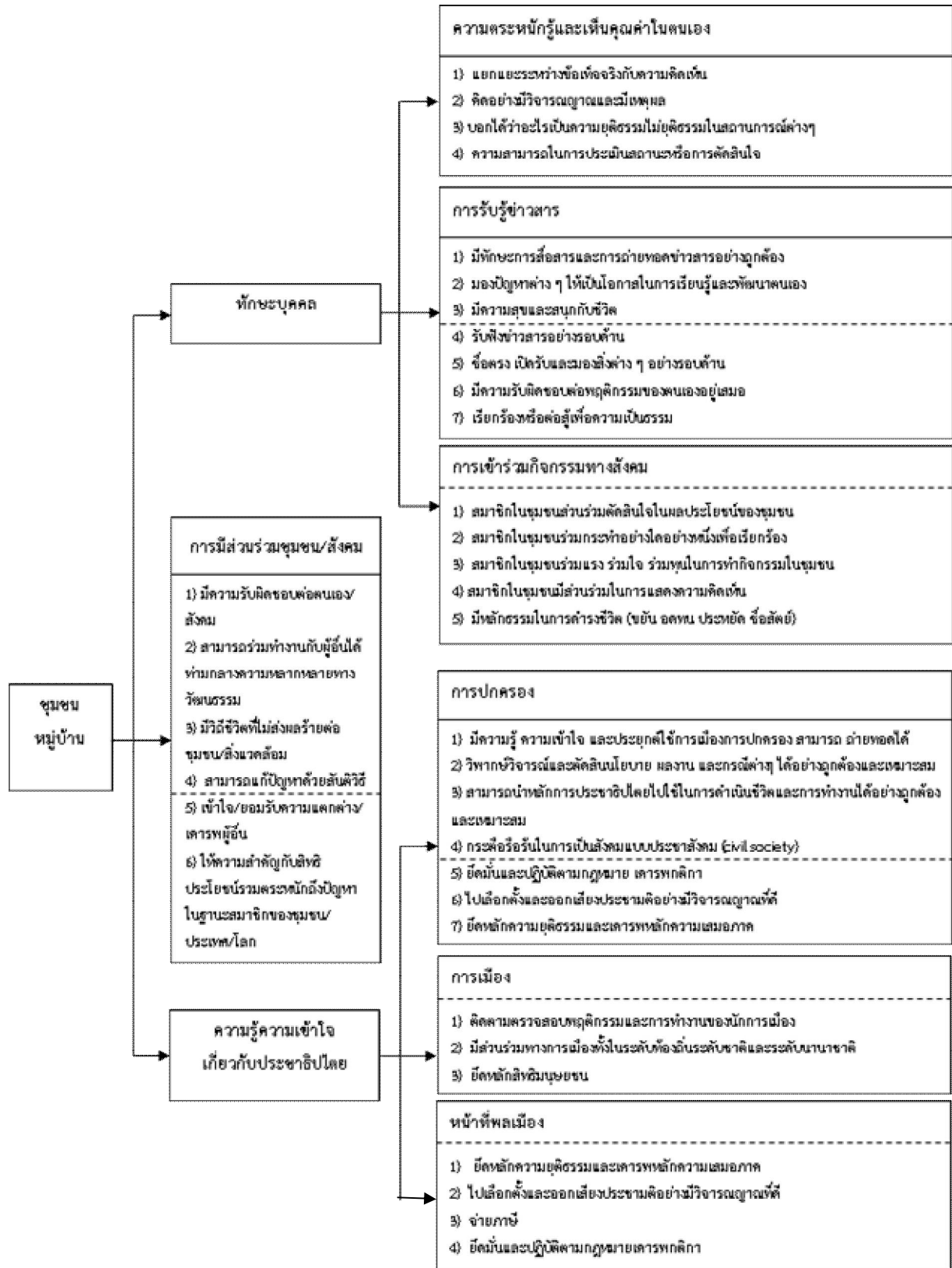
การตั้งการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ประชาชนเกิดความรักในท้องถิ่น และเข้าร่วมในการพัฒนาในความรู้สึกเป็นเจ้าของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงเป็นตัวอย่างของหน่วยงานที่มุ่งเป้าหมายของการทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และเชื่อได้ว่าประชาชนที่ได้รับบริการจะมีความอยู่ดีมีสุขตามมา

5. การเสริมสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย

องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีกลยุทธ์ “สร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นองค์กรของประชาชน” เพื่อให้ประชาชนเกิดความรัก มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้เป็น “องค์กรแห่งคุณภาพ” สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้การใช้จ่ายงบประมาณอย่างคุ้มค่า

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยสามารถสร้างจิตสำนึกได้โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนซึ่งเริ่มจากการให้ทักษะแก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องความตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าในตนเอง การรับรู้ข่าวสาร โดยมีทักษะการสื่อสาร การถ่ายทอดข่าวสาร เพื่อมองปัญหาให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และประชาชนต้องมีทักษะในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ในการแสดงความคิดเห็น ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมตัดสินใจในผลประโยชน์ของชุมชน อีกทั้งมีหลักธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งทักษะบุคคลเป็นพลังอำนาจพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี นอกจากนี้ องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยต้องอาศัยกระบวนการการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม และสามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี ส่วนการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยต้องให้ประชาชนตระหนักในหน้าที่พลเมือง ยึดหลักความยุติธรรม ความเสมอภาค เคารพและปฏิบัติตามกฎหมายและกติกา มีความเข้าใจในระบบการเมือง การปกครอง และดำเนินวิถีชีวิตโดยนำเอาหลักการประชาธิปไตยไปใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สำหรับชุมชนของสังคมไทยที่มีความแตกต่างในวิถีวัฒนธรรม วิถีชุมชนและการพัฒนาสามารถสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยได้ โดยผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับประชาชนและชุมชน

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีชีวิตประชาธิปไตยของชุมชนโดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้

1. ด้านทักษะบุคคล มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่
 - 1.1 ความตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 1) แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
 - 2) คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและมีเหตุผล
 - 3) บอกได้ว่าอะไรเป็นความยุติธรรมไม่ยุติธรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ
 - 4) ความสามารถในการประเมินสถานะหรือการตัดสินใจ
 - 1.2 การรับรู้ข่าวสาร
 - 1) มีทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอดข่าวสารอย่างถูกต้อง
 - 2) มองปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
 - 3) มีความสุขและสนุกกับชีวิต

การศึกษาพบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนเป็นเรื่องของประชาชนและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ร่วมกันดำเนินงานและส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่มีการตัดสินใจในเรื่องของชุมชนตนเอง และจัดการเกี่ยวกับปัญหาในพื้นที่ของตนเอง ดังนั้น ทักษะบุคคลในการสร้างความตระหนักรู้ การรับรู้ข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญ และยังมีสิ่งที่จำเป็นในบางพื้นที่ที่ให้ความสำคัญต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ได้แก่

- 1) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในผลประโยชน์ของชุมชน
- 2) สมาชิกในชุมชนร่วมกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเรียกร้อง
- 3) สมาชิกในชุมชนร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมทุนในการทำกิจกรรมในชุมชน
- 4) สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญในเรื่อง หลักธรรมในการดำรงชีวิต (ขยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์) อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งสำคัญ 3 ประการขององค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน (David Blunkett MP. 2004) ที่ให้ความสำคัญกับการกระทำของสมาชิกในชุมชน (Active citizens) ประชาชนมีแรงกระตุ้นมีทักษะที่จะวิพากษ์ วิจารณ์ เกี่ยวกับชุมชน ในการแก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชน การสร้างชุมชนเข้มแข็ง (Strengthened communities) ศักยภาพ และทรัพยากรจะทำให้ประชาชนทำงานร่วมกันคลี่คลายสถานการณ์ได้ และความเป็นหุ้นส่วนกับบุคคลสาธารณะ (Partnership with public bodies)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม มีองค์ประกอบหลัก ได้แก่
 - 1) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง/สังคม
 - 2) สามารถร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม
 - 3) มีวิถีชีวิตที่ไม่ส่งผลร้ายต่อชุมชน/สิ่งแวดล้อม
 - 4) สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี

การมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม ยังรวมถึงความเข้าใจ การยอมรับความแตกต่าง การเคารพผู้อื่น และการให้ความสำคัญกับสิทธิประโยชน์รวมตระหนักถึงปัญหาในฐานะสมาชิกของชุมชน ซึ่งอาจคล้ายกับชุมชนแห่งสำนึก (Conscious Community) ของอนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรุษ วิสารทสกุล (2541) ที่สมาชิกต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวม และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกระดับอย่างเหนียวแน่น ด้วยระบบคุณค่าและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งชุมชน

อาจมีขนาดและลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แต่มีลักษณะเป็นพลวัตที่บุคคลหรือกลุ่มต่างมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกระทำกิจกรรมทางสังคมที่สนใจ โดยให้ความหมายลักษณะของประชาสังคม

3. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยมี 1 องค์ประกอบ ได้แก่ การปกครอง
 - 1) มีความรู้ ความเข้าใจ และประยุกต์ใช้การเมืองการปกครอง สามารถถ่ายทอดได้
 - 2) วิชาทฤษฎีวิจารณ์และตัดสินใจนโยบาย ผลงาน และกรณีต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
 - 3) สามารถนำหลักการประชาธิปไตยไปใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างถูกต้องและ

เหมาะสม

- 4) กระตือรือร้นในการเป็นสังคมแบบประชาสังคม (civil society)

นอกจากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยยังต้องคำนึงถึงการยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกติกา การไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณที่ดี และต้องยึดหลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาค

การสร้างพลังอำนาจโดยการให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประชาธิปไตยที่ถูกต้องให้กับประชาชน จะช่วยให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในตัวเอง สามารถใช้ความคิดเห็นที่มีเหตุผลจนเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และเห็นคุณค่าในตัวเอง อันนำไปสู่การคิดปรับปรุงตัวเองและชุมชนให้ก้าวหน้า ตลอดจนเวลาแก้ปัญหาของตัวเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้นำวิธีการสร้างพลังของหมู่บ้านมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เป็นการสร้างพลังการทำงานของประชาชน เมื่อประชาชนได้เกิดศรัทธา ความเชื่อมั่นในตัวเองว่า มีความสามารถที่จะกระทำกรใด ๆ ด้วยตัวเองได้สำเร็จ ประชาชนก็ย่อมจะมีความรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น ๆ เพราะบุคคลทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในตัวเองและในสิ่งอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับขีดความสามารถของตัวเอง ซึ่งความรับผิดชอบของบุคคลสามารถจะรวมเป็นพลังในการที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในขีดความสามารถให้ประสบผลสำเร็จได้ เมื่อใดที่เกิดปัญหาอุปสรรคขึ้น ก็สามารถรวมพลังกันแก้ไข ปัญหาอุปสรรคนั้นและเมื่อผลจากการรวมพลังทำให้กระทำกิจกรรมใด ๆ ได้สำเร็จ ความคิดที่จะกระทำกิจกรรมอื่น ๆ ก็ติดตามขึ้นมาอีก ซึ่งสอดคล้องกับ การสร้างกระบวนการเสริมพลังอำนาจชุมชน ของ คีฟเฟอร์ (Keiffer, 1984) ว่าต้องทำงานเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่ขับเคลื่อนให้บุคคลเข้าสู่การเปลี่ยนแปลง 4 ระยะ คือ 1) ระยะการเข้าถึงตนเองและสังคม (era of entry) คือการรู้จักตนเอง บุคลิกภาพ ความสามารถและรู้จักสิ่งแวดล้อม สังคม 2) ระยะความก้าวหน้า (era of advancement) คือเริ่มมีและเห็นความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมในเชิงวิเคราะห์ 3) ระยะการเชื่อมต่อกับสังคม (era of incorporate) คือ เริ่มมีกลยุทธ์ กลวิธีในการอยู่ร่วมกับสังคม และ 4) ระยะความมุ่งมั่น (era of commitment) คือ เริ่มมีการผสมผสานวิถีชีวิตตนเองเข้ากับสังคมอย่างมีจุดมุ่งหมาย

นอกจากนี้ ประชาชนยังให้ความสำคัญต่อการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมและการทำงานของนักการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นระดับชาติและระดับนานาชาติ และยังคงถึงหลักสิทธิมนุษยชน หลักความยุติธรรมและเคารพหลักความเสมอภาค และให้ความสำคัญต่อหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี โดยการไปเลือกตั้งและออกเสียงประชามติอย่างมีวิจารณญาณที่ดี การจ่ายภาษี และยึดมั่นและปฏิบัติตามกฎหมาย เคารพกติกา

บรรณานุกรม

จรรยาศรี มาติลลโกวิท และคณะ. (2553). การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ประเวศ วะสี. (20 มีนาคม 2551). การเมืองภาคพลเมือง สู่อริยประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: กิจ.

อนุชาติ พวงลำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2541). **ประชาสังคม คำ ความคิด และความหมาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

David Blunkett MP. (2004)(Online) Available : <http://www.citized.info/pdf/commarticles/John%20Annette.pdf>.
Accessed [3/7/2014].

Keiffer. (1984). From bantungsan.blogspot.com/2013/06/blog-post_15.html.

Zimmerman,M. and Rappaport,J. (1988). Citizen participation,perceived control and psychological empowerment. *American Journal of Community Psychology*.16 (5).